

Nr 89

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 77 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 10 mars 1961, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade riktlinjerna för avsättning av viss del av den staten tillfallande vinsten från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag till två fonder för forsknings- och utvecklingsarbete m. m., den ena benämnd Norrlandsfonden och den andra benämnd Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, *dels ock* besluta att fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (tremiljonersfonden) skall uppgå i den föreslagna Norrlandsfonden.

Propositionen

I propositionen föreslås att viss del av statens vinst å malmbrytningen vid Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags gruvor avsättes till två särskilda fonder, den ena benämnd Norrlandsfonden och den andra Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. Norrlandsfondens uppgift skall vara att främja näringslivets framtida utveckling i Norrland, varvid tonvikten bör läggas på Norrbotten. Stöd skall kunna utgå dels till forsknings- och utvecklingsarbete, som syftar till en vidareförädling av norrländska råvaror, och dels till en industriell utbyggnad. Ur Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete skall stöd utgå till teknisk och naturvetenskaplig forskning samt till industriella utvecklingsarbeten.

Avsättningen föreslås uppgå till sammanlagt högst 25 miljoner kronor årligen under en femårsperiod, varefter frågan om avsättning skulle upptagas till ny prövning. Av det årliga beloppet föreslås högst 15 miljoner kronor avsättas till Norrlandsfonden och högst 10 miljoner kronor till Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. Det skall ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om formerna för avsättningen.

Fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (tremiljonersfonden) föreslås uppgå i Norrlandsfonden.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 maj 1956 tillkallades tre utredningsmän med uppdrag att verkställa utredning rörande avsättning av viss del av statens vinst å malmbrytningen vid Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags gruvor till en fond för statligt stöd till utvecklings- och forskningsarbete inom näringslivet med beaktande av de speciella förhållandena i norra Sverige.

Utredningsmännen har den 23 augusti 1960 avlämnat ett betänkande angående inrättande av en fond av malmvinstmedel till främjande av naturvetenskapligt och tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete (SOU 1960: 31). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling i vanlig ordning.

Innebörden av *utredningsmännens förslag* framgår av den i statsrådsprotokollet å s. 4—13 lämnade redogörelsen, till vilken utskottet tillåter sig hänvisa.

Yttrandena över förslaget återges i statsrådsprotokollet å s. 13—20.

Departementschefen anför — efter en erinran om utredningens igångsättande samt en sammanfattning av utredningsförslaget — följande.

»Förslaget att avdela viss del av LKAB-vinsten för stöd till forsknings- och utvecklingsarbete har allmänt tillstyrkts av remissinstanserna. Däremot föreligger betydande meningsskiljaktigheter om verksamhetens inriktning. Framför allt betonas i många yttranden behovet av ett ökat hänsynstagande till Norrland och främst Norrbotten.

Ett väl utbyggt forsknings- och utvecklingsarbete är en förutsättning för att vi skall kunna bevara och vidareutveckla vårt välstånd. Såväl staten som industrien satsar också avsevärda belopp i dessa hänseenden. Det allmänna har därvid främst påtagit sig ansvaret för grundforskningen och den utvecklingsforskning som närmast gränsar till grundforskning. Härutinnan har ansträngningarna intensifierats under senare år, dels genom utbyggnad av våra universitet och högskolor, och dels genom ökade anslag till forskningsråden. Breddningen av forskarrekryteringen och de ökade materiella resurserna för forskningen torde på ett helt annat sätt än tidigare ha skapat förutsättningar för vetenskapliga landvinningar som kan komma hela vårt samhälle tillgodo. Vid bedömandet av de fortsatta insatserna på detta område måste kostnadssidan tilldra sig stor uppmärksamhet. Det torde vara ovedersägligt, att utvecklingen inom naturvetenskap och teknik går mot att den vetenskapliga verksamheten blir mer kostnadskrävande. Allt mer komplicerade metoder och apparater erfordras och allt fler forskare måste sättas in på varje forskningsprojekt. Detta gäller — med hänsyn till bl. a. kraven på information om den ständigt ökande mängden av grundläggande vetenskapliga framsteg — inte minst målforskningen och det industriella utvecklingsarbetet. Mot bakgrunden av den svenska industrins struktur med relativt små enheter synes det, såsom också utredningsmännen framhållit, föreligga risk för att svenska företag inte kan sätta in tillräckliga resurser på kvantitativt omfattande och krävande projekt som på sikt skulle kunna ge utdelning i nya produktionsmetoder och nya produkter.

Med det anförda har jag velat dels understryka forskningens och utveck-

lingsarbetets betydelse för vårt fortsatta välstånd, och dels peka på ett svårbe-
mästrat inslag som kan skönjas i den kommande utvecklingen. Mot bak-
grunden härav finner jag det helt följdriktigt, att en del av avkastningen
från en av våra rikaste naturtillgångar, de lappländska malmfyndigheter-
na, användes för att bygga upp nya ekonomiska värden. Som jag också gi-
vit uttryck för i direktiven, bör härvid särskild hänsyn tas till det norr-
ländska näringslivet. Utredningsmännen har emellertid inte förordat att nå-
gon del av medlen avdelas för detta ändamål och har ej heller i övrigt före-
slagit någon klart uttalad prioritet för norrlandsprojekt. Som framgått av
vad jag nyss anfört har detta väckt stark kritik från många remissinstan-
sers sida. Även jag ställer mig i denna del kritisk till utredningsmännens
förslag.

Insatser för att utveckla det norrländska näringslivet framstår som sär-
skilt starkt motiverade. Norrland har avsevärda men till stor del ännu out-
nyttjade naturtillgångar. Ett betydande överskott av arbetskraft föreligger,
som med hänsyn till befolkningsutvecklingen kan väntas bestå under avse-
värd framtid. Samhällets utgifter för beredskapsarbeten och arbetslöshets-
understöd är höga för Nordsverige och speciellt för Norrbotten. Detta är
förhållandet även under tider då konjunkturerna är goda och sysselsätt-
ningen är hög inom landet i övrigt. Orsakerna härtill är att finna bl. a. däri,
att näringslivet i Norrbotten liksom i övrigt i Nordsverige är alltför utveck-
lat och odifferentierat. Mot bakgrunden av de faktorer jag framhållit, före-
faller det troligt att ett främjande av det norrländska näringslivet kan få en
högre samhällsekonomisk räntabilitet än en rent företagsekonomisk bedöm-
ning låter förmoda.

Behovet av stödåtgärder framträder sålunda med särskild styrka för Norr-
lands del. Jag anser, att detta bör komma till klart uttryck genom att en viss
del av malmvinstmedlen avskiljes till en särskild fond för industriellt forsk-
nings- och utvecklingsarbete samt främjande av företagsamhet, förslags-
vis benämnd *Norrlandsfonden*. Därjämte förordar jag, att en all-
män forsknings- och utvecklingsfond bildas i huvudsaklig överensstämme-
lse med utredningsmännens förslag. Jag föreslår, att denna benämnes
Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete.

Den förstnämnda av de båda av mig föreslagna fonderna bör ha till upp-
gift att främja näringslivets framtida utbyggnad i Norrland. Tonvikten bör
läggas på Norrbotten. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Tornedals-
utredningen i sitt betänkande med förslag till åtgärder för näringslivets ut-
veckling (SOU 1960: 37) föreslagit inrättandet av en fond med liknande syf-
te. Denna fond föreslogs dock komma enbart Norrbotten till godo. Den skul-
le handha finansieringsfrågor och frågor i övrigt rörande stöd till invente-
rings-, forsknings- och utvecklingsarbete.

De norrländska råvarutillgångarna erbjuder såsom utredningsmännen
framhåller många lovande områden för forsknings- och utvecklingsarbete.
Frågor rörande skogen och malmen och dess utnyttjande kommer härvid i
förgrunden. Utöver de av utredningsmännen anförda exemplen har många

remissinstanser angivit lämpliga forsknings- och utvecklingsuppgifter. Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller, att stora nu outnyttjade virkestillgångar i Norrbotten skulle kunna tillgodogöras om transport- och föryngringsproblemen löstes. Inom jordbruksområdet uppmärksammas särskilt den jordbruksekonomiska forskningen. Andra projekt är försök som avser utnyttjandet av grafitfyndigheter för tackjärnsframställning samt metallurgiska processer av ny typ för stålframställning ur högvärdig slig. Vidare nämns undersökningar rörande industriellt utnyttjande av kalkstens-, kvarts-, fältspats-, täljstens- med flera mineralförekomster. Inom byggnadsforskningen omnämner länsstyrelsen bl. a. forskning rörande framställning av fasadtegel och täckdikningsrör ur norrbottnisk lera.

Dessa exempel illustrerar, att det inte föreligger någon brist på angelägna uppgifter, som torde lämpa sig väl för stöd ur Norrlandsfonden. Främst torde alltså målforskning och utvecklingsarbete komma in fråga. Stöd bör emellertid även kunna utgå till sådan mera grundforskningsbetonad verksamhet, som kan tänkas komma att skapa grundval för senare praktisk tillämpning. Jag vill understryka, att det forsknings- och utvecklingsarbete det här kan bli fråga om, bör ha anknytning till norrländska råvaror. I likhet med vad utredningsmännen och vissa remissinstanser framhållit bör ett aktivt arbete, innefattande särskilda utredningar etc., komma till stånd för att inventera tänkbara projekt som har särskild anknytning till det norrländska näringslivet.

En huvuduppgift för Norrlandsfonden bör, som jag nu framhållit, vara att stödja sådant forsknings- och utvecklingsarbete, som syftar till vidareförädling av de norrländska råvarutillgångarna. En annan uppgift för fonden, sammanhängande med den förstnämnda, bör vara att medverka till främjande av den norrländska företagsamhetens utveckling och differentiering. Denna del av fondens verksamhet bör syfta till att stimulera uppkomsten och utbyggnaden av manufaktureringindustrier, grundade på de norrländska råvarorna. Vad jag här föreslagit innebär en utvidgning av fondens verksamhet i förhållande till utredningsmännens förslag.

Jag övergår nu till att närmare för Norrlandsfondens del ange formerna för stödverksamheten. I fråga om stödet till forskning och industriellt utvecklingsarbete ansluter jag mig i huvudsak till utredningsmännens förslag. Detta innebär sålunda, att i de fall mera grundforskningsbetonade uppgifter förekommer, liksom i fråga om målforskningsbetonad verksamhet som kommer en hel bransch tillgodo, stödet skall utgå i form av bidrag. Vidare bör bidragsformen också användas för utredningar och inventeringar av olika slag. Vad åter angår sådana forskningsprojekt och sådant utvecklingsarbete som sker i samarbete med visst företag, skall bidraget vara förknippat med villkorlig återbetalningsskyldighet, inkluderande marknadsmässig ränta. En annan stödform som i sådana fall kan ifrågakomma är förlustgarantier. Jag är medveten om att praktiska svårigheter kan uppkomma vid tillämpningen av de båda sistnämnda stödformerna, särskilt då det gäller att bedöma, när villkoren för återbetalningsskyldighet inträder eller när garantien skall tas i

anspråk. Jag vill dock inte binda verksamheten med några generella regler i dessa avseenden, utan det torde få ankomma på fondens ledning att med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet utforma närmare bestämmelser. Jag anser det inte heller lämpligt att ange hur fördelningen skall ske mellan olika stödformer.

Stödet till industriell utbyggnad bör naturligen få formen av medellånga eller långfristiga lån och avse finansieringen av anläggningar, inventarieanskaffning o. d. till bestämda projekt. Dessa projekt skall baseras huvudsakligen på förädling och vidarebearbetning av norrländska råvaror. Lånen bör under en tid av högst tio år kunna vara räntefria och även amorteringsfria. Amortering bör, såvitt inte särskilda skäl föreligger, fullgöras inom tjugo år, räknat från dagen för lånets utbetalning.

I detta sammanhang vill jag erinra om det statliga kreditstöd med uppgift att främja hemslöjd, hantverk och småindustri som utgår i form av hantverks- och industrilån samt statlig lånegaranti. I viss utsträckning torde företag kunna komma i åtnjutande av såväl detta kreditstöd som lån ur Norrlandsfonden. Behovet av finansieringsstöd i Norrland vid sidan av redan existerande former betingas av att ett speciellt risktagande här framstår som samhällsekonomiskt motiverat. Villkoren för denna speciella lånegivning föreslås därför något gynnsammare utformade än vad som gäller för övriga kreditstöd. Med den föreslagna konstruktionen blir det därför angeläget att vid bedömningen av förekommande projekt fästa särskilt avseende vid deras lönsamhet på lång sikt. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att ett nära samarbete bör etableras mellan å ena sidan ledningen för Norrlandsfonden och å andra sidan de organ som handhar det ordinära statliga kreditstödet.

Med den uppläggnings som jag nu föreslagit för Norrlandsfonden, torde den s. k. tremiljonersfonden kunna inkluderas i dess verksamhet. Någon särskild lånefond torde därför inte erfordras.

Som jag tidigare nämnt bör en viss del av statens vinstmedel från LKAB anslås till en fond, benämnd Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. I huvudsak ansluter jag mig beträffande denna fond till utredningsmännens förslag. Malmfonden bör enligt min uppfattning få karaktären av en strategisk reserv på forskningens och utvecklingsarbetets område. En koncentration bör ske till stora experimentella, främst naturvetenskapliga och tekniska projekt. Fondens resurser bör sålunda utnyttjas, förutom för utvecklingsprojekt med direkt industriell anknytning, till sådant forsknings- och utvecklingsarbete som med hänsyn till sin omfattning eller långsiktsskaraktär ligger utanför vad som normalt faller inom forskningsrådets verksamhet.

Stödformerna bör här vara bidrag, bidrag med återbetalningsskyldighet och förlustgarantier. Vad jag tidigare anfört beträffande dessa stödformer i samband med Norrlandsfonden gäller även här.

Bland remissinstanserna har delade meningar rått huruvida ett särskilt organ fordras för den nu föreslagna stödverksamheten. Statens naturveten-

skapliga forskningsråd m. fl. remissinstanser har förordat, att en del av malmvinstmedlen i stället avsättes till de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden. Andra remissinstanser åter har tillstyrkt utredningsmännens förslag. För egen del anser jag det bäst överensstamma med fondens syfte och inriktning att den står under särskild förvaltning. Jag vill dock samtidigt i likhet med remissinstanserna understryka, att det är nödvändigt att ett intimt samarbete kommer till stånd mellan Malmfonden och de berörda forskningsråden. I det följande kommer jag att beakta detta i vad gäller fondstyrelsens sammansättning. Som kanslern för rikets universitet föreslagit, finner jag det vidare lämpligt att till fonden ställda ansökningar om bidrag till forskning regelmässigt remitteras till vederbörande forskningsråd. Forskningsråden bör också kunna väcka förslag hos fonden om stöd till vissa större forskningsprojekt.

Jag övergår härefter till frågorna om avsättningen av medel, fondernas organisation samt härmed sammanhängande problem.

Utredningsmännen har betonat, att de årliga tillskotten måste vara någorlunda stora samt vidare föreslagit ett i varje fall under en första femårsperiod fast årligt medelstillskott om 25 miljoner kronor. Vad utredningsmännen anfört finner jag välgrundat och tillstyrker att avsättningen fastställs till högst 25 miljoner kronor per år under en femårsperiod. Härefter torde frågan om avsättning få upptagas till ny prövning. Av det föreslagna beloppet bör högst 15 miljoner kronor avsättas till Norrlandsfonden och högst 10 miljoner kronor till Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete. Vad beträffar formerna för avsättningen till ifrågavarande fonder av statens andel i vinstmedlen från LKAB, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter.

Mot utredningsmännens förslag rörande fonderingen av medel har jag ingen erinran. Fonderingen bör syfta till att underlätta koncentrerade insatser. Det bör åvila ledningen för vederbörande fond att bestämma i vilken takt en fondering bör komma till stånd. Jag föreslår vidare, att fondernas kapital göres räntebärande. Det torde här få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter om fondernas placering och förvaltning samt därmed sammanhängande frågor.

Till frågan om de skatterättsliga problem som uppkommer i samband med fondernas tillkomst torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Fonderna bör vara fristående organ, utformade som stiftelser, med av Kungl. Maj:t utfärdade stadgor. Ledningen för fonderna bör handhas av särskilda styrelser. Ledamöterna i dessa bör utses av Kungl. Maj:t. Enligt utredningsmännen borde till grund för Kungl. Maj:ts ställningstagande ligga förslag från särskilda s. k. förslagsgrupper. I likhet med många remissinstanser finner jag detta system komplicerat. Av de högst sex ledamöter som styrelsen för Norrlandsfonden enligt min mening bör omfatta, torde två böra ha anknytning till det norrländska näringslivet, två till naturvetenskaplig och teknisk forskning samt av övriga två åtminstone en ledamot vara bo-

satt i Norrbottens län och vara väl förtrogen med förhållandena därstädes. Antalet ledamöter i styrelsen för Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete torde kunna begränsas till fem. Av dessa bör två ha anknytning till näringslivet. Av de övriga bör en utses bland ledamöterna i statens naturvetenskapliga forskningsråd och en bland ledamöterna i statens tekniska forskningsråd.

Till fonderna bör knytas särskilda kanslier. I likhet med utredningsmännen anser jag det lämpligt, att erforderligt utredningsarbete i möjligaste mån utföres av redan befintliga organ och inom dessa verksamma kvalificerade specialister, varför personalen vid fondernas kanslier endast behöver omfatta ett fåtal anställda. Norrlandsfondens kansli torde lämpligen böra förläggas till Luleå.

Fondernas verksamhet bör granskas av särskilda, av Kungl. Maj:t utsedda revisorer. Enligt utredningsmännens mening skulle revisionen endast avse förvaltningen i inskränkt mening. Jag delar inte denna uppfattning, utan förordar att revisorerna inte minst med hänsyn till den av mig förordade inriktningen av verksamheten även skall äga granska det materiella innehållet i fondstyrelsernas beslut om stöd till olika projekt.

Slutligen vill jag nämna att verksamheten med hänsyn till det omfattande förberedelsearbete som är erforderligt inte torde kunna börja före den 1 januari 1962.»

Motioner

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 580) och den andra inom andra kammaren av fru *Boman* (II: 691), i vilka motioner hemställts, att riksdagen med anledning av propositionen nr 77 måtte besluta, att den föreslagna avsättningen av statens intäkter av malmbrytningen vid LKAB:s gruvor måtte i sin helhet komma den föreslagna Norrlandsfonden till godo;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 585) och den andra inom andra kammaren av herr *Grebäck m. fl.* (II: 708), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 77 måtte godkänna 1) att medlen från Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete fördelas på de individuella forskningsobjekten genom de ordinarie forskningsråden på sätt som i motionerna förordats; 2) att medel ur Norrlandsfonden i största möjliga utsträckning må kunna disponeras även för de mera sociologiskt och näringsgeografiskt betingade åtgärder, som är nödvändiga för det industriella utvecklingsarbetet, såsom t. ex. utbyggnad av bl. a. företagarföreningarnas, hushållningssällskapens och skogsvårdsstyrelsernas rådgivande och utredande verksamhet på resp. områden, till näringsgeografiska utredningar

och därpå grundad folkbildningsverksamhet samt till stöd åt förslagsverksamheten inom de mindre företagen i enlighet med vad som anförts i motionerna; samt att riksdagen även i övrigt måtte beakta vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Nils-Eric Gustafsson* och *Eric Carlsson* (I: 586) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund (II: 710), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 77 måtte besluta, att den del av den staten tillfallande vinsten från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, som enligt propositionen skall avsättas till Norrlandsfonden och Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, må avsättas till en fond, benämnd Övre Norrlands malmvinstmedelsfond, samt att denna fond må disponeras för forsknings- och utvecklingsarbete i Norrbottens och Västerbottens län i huvudsak enligt de riktlinjer, som angivits i motionerna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hagberg* och *Svärd* (I: 587) och den andra inom andra kammaren av herrar *von Sydow* och *Magnusson* i Borås (II: 709), i vilka motioner hemställts, a) att riksdagen måtte avslå propositionen nr 77; b) att riksdagen med beaktande av vad i motionerna anförts måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om nytt förslag i ämnet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Helmer Persson* (I: 588) och den andra inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle (II: 712), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att företaga sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna riktlinjerna för Malmfonden och Norrlandsfonden, att stöd för forsknings- och utvecklingsarbete ges företrädesvis i syfte att befrämja statlig företagsamhet, att i fråga om Norrlandsfonden formuleringen av uppgifterna anges så att stödet för utbyggnaden av manufakturingsindustrier etc. icke får en underordnad ställning, samt att kvarvarande medel i den s. k. tremiljonersfonden bibehålles såsom en lånefond för malmfältskommunernas behov, *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag snarast i syfte att av LKAB:s vinstmedel avsätta ett större belopp än vad nu är i fråga, förslagsvis minst 25 milj. kronor ytterligare, för utbyggnad av förädlingsindustrier i Norrbotten;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sjönell* (I: 589) och den andra inom andra kammaren av herrar *Carlsson* i Tibro och *Nelander* (II: 711), i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 77 ville uttala, att medel ur Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete bör användas även för sådant utvecklingsarbete som kan komma till stånd och utföras av mindre och medelstora industriföretag, och på de villkor i övrigt som angivits i propositionen för utlåning från fonden i fråga;

dels ock en inom andra kammaren av fru *Sjövall* och herr *Kristenson* i Göteborg väckt motion (II: 690), i vilken motion hemställts, att riksdagen

beträffande Norrlandsfonden måtte besluta, *att* det anges att åtminstone hälften av dess finansiella verksamhet skall ägnas åt forsknings- och utvecklingsarbete, *att* sådana anvisningar ges för fondens stödande verksamhet att denna huvudsakligen kommer att främja objekt, vilka har stor sannolikhet att bli framgångsrika på lång sikt, *samt att* den begränsning, som ligger i att fondens stödverksamhet skall avse projekt baserade på förädling och vidarebearbetning av norrländska råvaror, borttages eller åtminstone uppmjukas.

Beträffande motiveringen för de sålunda framlagda förslagen får utskottet hänvisa till motionerna I: 580, I: 585, II: 710, I: 587, II: 712, I: 589 och II: 690.

Utskottet

Genom statsmakternas år 1955 fattade beslut att inlösa de privatägda stamaktierna i LKAB övertog staten inte blott det huvudsakliga handhavandet av gruvdriften utan även det mera långsiktiga ansvaret för malmfyndigheternas nyttiggörande. I samband med inlösningsbeslutet aktualiserades frågan om att staten borde bidra till att åt framtiden trygga något av de värden som de lappländska gruvfälten representerar. Detta förutsattes kunna ske genom att staten avdelade en del av sin vinst från malmbrytningen för stärkande av det svenska näringslivets utvecklings- och forskningsarbete. Sedan en år 1956 tillkallad utredning avgivit betänkande i detta ämne har frågan genom förevarande proposition förelagts riksdagen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att viss del av statens vinst å malmbrytningen vid LKAB:s gruvor skall avsättas till två särskilda fonder, den ena benämnd Norrlandsfonden och avsedd för främjande av näringslivets framtida utveckling i Norrland, den andra betecknad Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete och icke särskilt lokaliserad. Avsättningen föreslås uppgå till sammanlagt högst 25 miljoner kronor årligen under en femårsperiod, varefter frågan om avsättning avses skola upptas till ny prövning. Av det årliga beloppet förutsätts högst 15 miljoner kronor skola avsättas till Norrlandsfonden och högst 10 miljoner kronor till Malmfonden. Den f. n. befintliga särskilda fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (den s. k. tremiljonersfonden) föreslås skola uppgå i Norrlandsfonden.

Innan utskottet anger sitt ställningstagande till Kungl. Maj:ts förevarande förslag vill utskottet uttala sig i anledning av de likalydande motionerna I: 587 och II: 709. I nämnda motioner yrkas avslag på propositionen i förening med en begäran om att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om nytt förslag i ämnet. Motiveringen till yrkandena är att Kungl. Maj:ts förslag uppges innebära en s. k. specialdestination av statens inkomster, något som enligt motionärernas uppfattning inte står i överensstämmelse med modern budgetteknik. Utan att i detta sammanhang närmare ingå på

en diskussion av begreppet specialdestination — vilket inte synes entydigt — vill utskottet uttala, att vad i motionerna anförts enligt utskottets mening inte kan anses innefatta tillräckligt skäl för att riksdagen skulle avböja att ta ställning till förevarande propositionsförslag, sådant det efter ingående överväganden nu föreligger. Utskottet avstyrker i enlighet härmed de berörda motionsyrkandena.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår har den redan i utredningsdirektiven framförda huvudtanken, att staten borde bidra till att åt framtiden trygga något av de värden som de lappländska gruvfälten representerar genom att avdela en del av sin vinst från malmbrytningen för stärkande av det svenska näringslivets forsknings- och utvecklingsarbete, vunnit anslutning av de tillkallade utredningsmännen. Även föredragande departementschefens ställningstagande grundar sig härpå.

Utskottet har för egen del inte funnit anledning ge uttryck åt någon avvikande uppfattning i fråga om nyss angivna allmänna utgångspunkt för frågans bedömande. I enlighet härmed tillstyrker utskottet förslaget att avsättning sker av viss del av statens vinst på malmbrytningen vid LKAB:s gruvor. På sätt i ärendet förordats bör ifrågavarande avsättning ske genom fondbildning.

Beträffande den ifrågavarande verksamhetens inriktning går meningarna delvis isär. I utredningsdirektiven angavs att särskild hänsyn borde tas till det norrländska näringslivet. I utredningsförslaget förordades emellertid ej att någon del av de till en föreslagen fond avsatta medlen skulle avdelas för nämnda ändamål, och ej heller i övrigt föreslogs någon klar prioritet för norrlandsprojekt. Detta föranledde invändningar vid remissbehandlingen, och även departementschefen har ställt sig kritisk till utredningsförslaget på denna punkt. Med utgångspunkt härifrån förordas i propositionen att avsättning sker till två särskilda fonder. En viss del av malmvinstmedlen skulle avskiljas till en fond för industriellt främjande av näringslivets framtida utveckling i Norrland. Den närmaste motsvarigheten till utredningsförslaget föreligger däremot i en förordad fond för stöd till teknisk och naturvetenskaplig forskning samt industriella utvecklingsarbeten.

Utskottet har vid frågans övervägande funnit sig kunna biträda den av departementschefen uttalade uppfattningen, att insatser för att utveckla det norrländska näringslivet framstår som särskilt starkt motiverade. Mot bakgrunden härav får förslaget om en särskild Norrlandsfond anses välgrundat. Å andra sidan har i ärendet förebragts goda skäl för att uppbyggandet av nya ekonomiska värden genom avsättning av en del av LKAB:s vinst får ske även genom tillgodoseende av det allmänna forsknings- och utvecklingsarbetet. Med hänsyn härtill synes jämväl förslaget om en särskild fond för forsknings- och utvecklingsarbete böra biträdas. Slutsatsen av det anförda blir sålunda från utskottets sida ett tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av två särskilda fonder, vilket förslag enligt utskottets mening får anses representera en godtagbar avvägning mellan

olika på frågans bedömning inverkan intressen. I enlighet med denna uppfattning anser sig utskottet sålunda inte böra tillstyrka de likalydande motionerna I: 580 och II: 691 samt I: 586 och II: 710, i vilka yrkas att hela den föreslagna avsättningen skall ske till en enda, för Norrland avsedd fond.

Den nuvarande s. k. tremiljonersfonden — vilken endast tagits i bruk för utbetalande av vissa pensionsutfyllnader — föreslås i propositionen skola inkluderas i verksamheten för den föreslagna Norrlandsfonden. Utskottet biträder detta förslag och avstyrker sålunda det i motionerna I: 588 och II: 712 gjorda yrkandet om att kvarvarande medel i tremiljonersfonden skall bibehållas som en lånefond för malmfältskommunernas behov.

Vad angår avsättning av medel till de föreslagna fonderna innebär Kungl. Maj:ts förslag — som nämnts — att avsättningen fastställs till högst 25 miljoner kronor för år under en femårsperiod och att frågan om avsättning därefter skall upptas till ny prövning. I de likalydande motionerna I: 588 och II: 712 yrkas att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag i syfte att av LKAB:s vinstmedel avsätts ett större belopp än vad nu är fråga om, förslagsvis minst 25 miljoner kronor ytterligare, för utbyggnad av förädlingsindustrier i Norrbotten. Utskottet, som anser propositionsförslaget lämpligt avvägt på denna punkt, finner sig ej böra tillstyrka ifrågavarande motionsyrkande. Den i propositionen föreslagna fördelningen av medel på de båda fonderna har inte givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet övergår här efter till att uttala sig i fråga om dispositionen av de medel som avses skola avsättas till de ifrågavarande fonderna.

Utskottet tar härvid först upp ett yrkande som avser både Norrlandsfonden och Malmfonden. I de likalydande motionerna I: 588 och II: 712 yrkas sålunda, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i de av Kungl. Maj:t föreslagna riktlinjerna för fonderna, att stöd för forsknings- och utvecklingsarbete ges företrädesvis i syfte att befrämja statlig företagsamhet. Utskottet anser sig inte böra tillstyrka detta yrkande.

Beträffande därefter dispositionen av de ifrågavarande fonderna var för sig får utskottet anföra följande.

Vad först angår den större fonden, Norrlandsfonden, bör densamma enligt departementschefen ha till uppgift att främja näringslivets framtida utbyggnad i Norrland; tonvikten skulle härvid läggas på Norrbotten. Främst skulle målforskning och utvecklingsarbete komma i fråga, men stöd skulle även kunna utgå till viss mera grundforskningsbetonad verksamhet. En huvuduppgift för Norrlandsfonden skulle vara att stödja sådant forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till vidareförädling av de norrländska råvarutillgångarna. En annan uppgift skulle vara att medverka till främjande av den norrländska företagsamhetens utveckling och differentiering. I fråga om forskning och industriellt utvecklingsarbete förutsätts stödet skola utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, bidrag med villkorlig återbetalningsskyldighet inklusive marknadsmässig ränta ävensom förlust-

garantier. Stödet till industriell utbyggnad avses få formen av medellånga eller långfristiga lån, vilka skulle under en tid av högst tio år kunna vara räntefria och även amorteringsfria.

I motionsväg har framställts vissa förslag rörande Norrlandsfondens disposition. Sålunda påyrkas i de likalydande motionerna I: 585 och II: 708 att medel ur nämnda fond skall kunna disponeras även för vissa exemplifierade, mera sociologiskt och näringsgeografiskt betingade åtgärder, som ansetts nödvändiga för det industriella utvecklingsarbetet. I de likalydande motionerna I: 588 och II: 712 påyrkas att formuleringen av uppgifterna för Norrlandsfonden anges så, att stödet för utbyggnaden av manufakturingsindustrier etc. icke får en underordnad ställning. Slutligen påyrkas i motionen II: 690 att åtminstone hälften av Norrlandsfondens finansiella verksamhet skall ägnas åt forsknings- och utvecklingsarbete, att fondens stödjande verksamhet huvudsakligen bör främja objekt, som har stor sannolikhet att bli framgångsrika på lång sikt, samt att den föreslagna begränsningen till projekt baserade på förädling och vidarebearbetning av norrländska råvaror borttas eller åtminstone uppmjukas.

Beträffande först motionerna I: 585 och II: 708 finner utskottet stöd till näringsgeografiska utredningar kunna komma till stånd inom ramen för vad i propositionsförslaget förutsatts. Vad åter angår de i samma motioner förordade åtgärderna av sociologisk natur samt till stöd åt förslagsverksamhet inom mindre företag är utskottet inte berett att göra något uttalande. Det bör enligt utskottets mening ankomma på den blivande fondstyrelsen att ta ställning till frågan om verksamhetens närmare inriktning inom ramen för propositionsförslaget.

Med avseende på det i motionerna I: 588 och II: 712 framförda yrkandet om att formuleringen av uppgifterna för Norrlandsfonden bör ske så, att stödet för utbyggnaden av manufakturingsindustrier inte får en underordnad ställning, synes grundtanken i detsamma inte oförenlig med vad i propositionsförslaget avsetts. Yrkandet torde fördenskull inte påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

I fråga om motionen II: 690 får utskottet framhålla, att ett tillmötesgående av det däri framförda kravet på att riksdagen skulle besluta, att åtminstone hälften av Norrlandsfondens finansiella verksamhet skulle ägnas åt forsknings- och utvecklingsarbete, enligt utskottets mening skulle på ett mindre ändamålsenligt sätt låsa fast den kommande verksamheten. Utskottet finner sig ej kunna tillstyrka berörda yrkande. Beträffande förslaget om att denna fond huvudsakligen borde främja objekt som har stor sannolikhet att bli framgångsrika på lång sikt vill utskottet framhålla, att det mot bakgrunden av vad departementschefen anfört inte synes vara något att erinra mot denna huvudtanke, även om den måhända inte torde kunna drivas undantagslöst. I detta sammanhang vill utskottet i anslutning till ett i motionen gjort uttalande understryka vikten av att den ifrågavarande verksamheten inte får karaktär av subventionsverksamhet. Vad slutligen angår den i motionen påtalade, i statsrådsprotokollet angivna begränsningen till

förädling och bearbetning av råvaror har utskottet vid frågans bedömning för sin del utgått ifrån att under begreppet de norrländska råvarorna bör kunna innefattas även därur utvunna halvfabrikat.

Med de uttalanden utskottet sålunda gjort i fråga om Norrlandsfondens disposition vill utskottet sammanfattningsvis anföra, att utskottet i allt väsentligt ansluter sig till vad föredragande departementschefen härutinnan anfört.

Vad därefter beträffar Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete framhåller departementschefen, att denna skulle få karaktären av en strategisk reserv på forskningens och utvecklingsarbetets område, varvid en koncentration bör ske till stora experimentella, främst naturvetenskapliga och tekniska projekt. Stödformerna skulle vara bidrag, med eller utan återbetalningsskyldighet, samt förlustgarantier. Ett intimt samarbete förutsätts komma till stånd mellan Malmfonden och de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden, vilket bl. a. avses skola beaktas när det gäller fondstyrelsens sammansättning.

Med avseende på dispositionen av denna fond påyrkas i de likalydande motionerna I: 589 och II: 711, att medel ur fonden bör kunna användas även för sådant utvecklingsarbete som kan komma till stånd och utföras av mindre och medelstora industriföretag. Utskottet vill i detta hänseende uttala, att enligt utskottets mening hinder inte föreligger att inom ramen för vad departementschefen anfört angående Malmfondens användning beakta jämväl de i berörda motioner angivna synpunkterna. Med detta uttalande ansluter sig utskottet även beträffande dispositionen av denna fond till vad föredragande departementschefen anfört.

Beträffande de nu behandlade motionerna, i vad de avser dispositionen av Norrlandsfonden respektive Malmfonden, får utskottet sammanfattningsvis föreslå att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet i anledning av motionerna anfört.

Med avseende på administrationen av Malmfonden föreslås i propositionen att fonden ställs under särskild förvaltning. Ett intimt samarbete förutsätts emellertid skola upprätthållas mellan fonden och de naturvetenskapliga och tekniska forskningsråden. I de likalydande motionerna I: 585 och II: 708 uttalas, att tillskapandet av ytterligare ett administrativt organ för fördelning av Malmfondens medel leder till en onödig utbyggnad av den administrativa apparaten. I anslutning härtill yrkas att medlen från Malmfonden skall fördelas på de individuella forskningsobjekten genom de ordinarie forskningsråden. För Malmfonden förutsätts emellertid — liksom enligt propositionen — en särskild styrelse, men denna skulle enligt motionärerna få betydligt mindre arbetsuppgifter än enligt Kungl. Maj:ts förslag och närmast ha att i stort fördela medel mellan de olika forskningsråden och andra ifrågakommande större forskningsprojekt eller institutioner.

Utskottet vill med avseende å detta spörsmål anföra, att enligt departementschefens uttalande Malmfondens resurser avses skola utnyttjas till sådant forsknings- och utvecklingsarbete som med hänsyn till sin omfattning

eller långsiktsskarakteristik ligger utanför vad som normalt faller inom forskningsrådets verksamhet. Ett tillmötesgående av motionärernas förslag skulle medföra att gränstragningen mellan Malmfondens och forskningsrådets verksamhetsområden skulle bli tämligen diffus. Så vitt utskottet kan finna talar övervägande skäl för att Malmfonden i enlighet med propositionsförslaget ställs under särskild förvaltning. En viktig förutsättning härför är emellertid det av departementschefen förutsatta intima samarbetet mellan fonden och forskningsråden. Det bör även beaktas att fondens kansli — liksom Norrlandsfondens — enligt departementschefens förslag endast skulle omfatta ett fåtal anställda, eftersom erforderligt utredningsarbete förutsatts skola i möjligaste mån ankomma på redan befintliga organ. Då enligt utskottets uppfattning inte särskilt mycket torde vara att vinna med det av motionärerna framförda förslaget finner sig utskottet böra avstyrka det samma och biträda propositionsförslaget även i denna del.

Vad föredragande departementschefen i övrigt anfört har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 587 och II: 709, såvitt nu är i fråga, godkänna att avsättning sker för forsknings- och utvecklingsarbete m. m. av högst 25 000 000 kronor årligen under en femårsperiod av den staten tillfallande vinsten från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag;

B. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 587 och II: 709, I: 580 och II: 691 samt I: 586 och II: 710, förstnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna att avsättningen skall tillföras två fonder, den ena benämnd Norrlandsfonden och den andra benämnd Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete;

C. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 587 och II: 709 samt I: 588 och II: 712, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (tremiljonersfonden) skall uppgå i den föreslagna Norrlandsfonden;

D. att motionerna I: 585 och II: 708, såvitt de avser fördelning av medel ur Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, icke må av riksdagen bifallas;

E. att motionerna I: 588 och II: 712, såvitt de avser stöd åt företrädesvis statlig företagsamhet, icke må av riksdagen bifallas;

F. att motionerna I: 588 och II: 712, såvitt de avser skrivelse till Kungl. Maj:t, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

G. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 585 och II: 708, I: 588 och II: 712, I: 589 och II: 711 samt II: 690, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i fråga om dispositionen av Norrlandsfonden och Malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete.

Stockholm den 28 april 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Boman, Einar Persson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Thun, Bergman, Per Jacobsson, Fritz Persson, Söderberg, Svärd, Edström, Bengt Gustavsson, Sundin och Eric Carlsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Andreasson, fröken Elmén, herrar Lassinantti, Larsson i Hedenäset, Gustafsson i Ueddevalla, Blomkvist, Löfroth, Bohman och Nelander.

Reservationer

1) av fröken *Andersson*, herrar *Svärd*, *Staxäng* och *Bohman*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka det i motionerna I: 587 och II: 709 gjorde yrkandet om avslag på propositionen och att därför

dels den del av utskottets yttrande, som på s. 9 börjar med »Innan utskottet» och på s. 14 slutar med »särskilt uttalande», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet kan icke ansluta sig till motiveringen för de föreslagna fondbildningarna. Tanken att brytningen av malmfälten i Norrland skulle innebära en sådan »förtäring» av en nationell tillgång, att motsvarande värden borde genom särskild disposition av avkastningen tryggas för framtiden, kan utskottet icke godtaga. Enligt utskottets mening utgör malmbrytningen ett tillvaratagande av förefintliga naturtillgångar, som *först därigenom* får ett reellt värde och ger avkastning av betydelse för landet och berörda landsdel. Något sakligt motiv kan alltså icke sägas föreligga för att just statens vinstmedel från LKAB skulle anvisas för särskilda forskningsuppgifter. Reservationer för speciella syften av från den ena eller andra statliga inkomst-

källan inflytande inkomster — det må vara vinstmedel från statliga företag eller skattemedel — bör över huvud undvikas. Det sätt på vilket berörda fonder skulle uppbyggas och finansieras innebär — såsom anföres i motionerna I: 587 och II: 709 och vilket vid remissbehandlingen jämväl hävdats av statskontoret, riksräkenskapsverket och fullmäktige i riksgäldskontoret — att en specialdestination av statens inkomster tillskapas. Behovet av ytterligare medel för forsknings- och utvecklingsarbete samt för åstadkommande av en rikare differentiering av Norrlands näringsliv bör enligt utskottets mening i stället tillgodoses på sedvanligt sätt genom anslag över budgeten. Endast härigenom möjliggöres den erforderliga överblicken över statens inkomstförhållanden och utgiftsåtaganden.

Härutöver anser sig utskottet böra anföra följande.

Stöd åt målforskning och praktiskt utvecklingsarbete lämnas för närvarande av bl. a. statens naturvetenskapliga forskningsråd och statens tekniska forskningsråd. Till nämnda båda organ har budgetåret 1960/61 anvisats tillhoppa 10,9 milj. kr. För en forskningsverksamhet, som nära överensstämmer med den av nämnda forskningsråd understödda, skulle nu till den föreslagna malmfonden årligen avsättas 10 milj. kr. De av Kungl. Maj:t i frågan utsedda utredningsmännen har medgivit, att en viss organisatorisk dubbling kan uppkomma genom malmfonden men har ansett, att detta icke innebär någon avgörande olägenhet. Genom de stora ekonomiska resurser — 25 milj. kr. årligen — som enligt utredningsmännens förslag skulle ställas till Malmfondens förfogande skulle fondens medel kunna utnyttjas för större projekt än som låg inom räckhåll för forskningsråden.

Nämnda argument har enligt utskottets mening väsentligen förlorat kraft genom reduceringen av Malmfondens årliga medelstildelning från ursprungligen föreslagna 25 milj. kr. till 10 milj. kr. I likhet med flera remissinstanser anser utskottet, att alla medel som staten avsätter till här berörda forskningsuppgifter bör fördelas av nu befintliga forskningsråd. Någon för ändamålet tillskapad särskild fond erfordras alltså icke. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t efter prövning av föreliggande behov av anslag på forskningsområdet för riksdagen framlägger de förslag som härav kan påkallas.

Utskottets i det föregående redovisade ståndpunkt beträffande den föreslagna specialdestinationen för statens från malmbrytningen inflytande vinstmedel innebär, att utskottet icke heller kan godtaga de i propositionen anförda argumenten för en särskild Norrlandsfond. Utskottet förutsätter, att det behov av statliga insatser för utvecklingen av Norrlands näringsliv som kan finnas behövt prövas av Kungl. Maj:t och att de förslag som därvid kan aktualiseras därefter på sedvanligt sätt underställes riksdagen.

Utskottets här angivna uppfattning innebär att utskottet i anledning av de likalydande motionerna I: 587 och II: 709 avstyrker propositionen i förevarande ämne. Med denna utgångspunkt avstyrker utskottet övriga i ämnet väckta motioner. Beträffande den s. k. tremiljonersfonden innebär utskottets ståndpunktstagande att denna kvarstår oförändrad.»

dels ock utskottets hemställan bort i nedan angivna delar ha följande lydelse:

»A. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 587 och II: 709, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om avsättning av medel av den staten tillfallande vinsten från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag;

B. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 587 och II: 709, såvitt nu är i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 580 och II: 691 samt I: 586 och II: 710, avslå Kungl. Maj:ts förslag om särskild fondbildning;

C. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 587 och II: 709 samt med avslag å motionerna I: 588 och II: 712, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om att fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna (tremiljonersfonden) skall uppgå i den föreslagna Norrlandsfonden;

G. att motionerna I: 585 och II: 708, I: 588 och II: 712, I: 589 och II: 711 samt II: 690, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, icke må av riksdagen bifallas.»

2) av herrar *Sundin, Eric Carlsson, Larsson* i Hedenäset och *Löfroth*, vilka ansett att utskottet bort föreslå att de avsatta vinstmedlen tillföres en fond och att därför

dels den del av utskottets yttrande, som på s. 10 börjar med »Utskottet har för» och på s. 14 slutar med »denna del», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet har vid frågans bedömande inte helt kunnat ansluta sig till denna uppfattning i fråga om nyss angivna allmänna utgångspunkt utan finner, såsom senare närmare utvecklas, att återförande av en del av malmvinstmedlen till näringslivets forsknings- och utvecklingsarbete enbart bör avse det norrländska näringslivet. På sätt som i ärendet förordats bör ifrågavarande avsättning dock ske genom fondbildning.

I utredningsdirektiven angavs att särskild hänsyn borde tas till det norrländska näringslivet. I utredningsförslaget förordades emellertid ej att någon del av de till en föreslagen fond avsatta medlen skulle avdelas för nämnda ändamål, och ej heller i övrigt föreslogs någon klar prioritet för norrlandsprojekt. Detta föranledde invändningar vid remissbehandlingen, och även departementschefen har ställt sig kritisk till utredningsförslaget på denna punkt. Med utgångspunkt härifrån förordas i propositionen att avsättning sker till två särskilda fonder. En viss del av malmvinstmedlen skulle avskiljas till en fond för främjande av näringslivets framtida utveckling i Norrland. Utredningsförslaget motsvaras däremot närmast av en förordad fond för stöd till teknisk och naturvetenskaplig forskning samt industriella utvecklingsarbeten.

Utskottet har vid frågans övervägande funnit sig kunna biträda den av departementschefen uttalade uppfattningen, att insatser för att utveckla det norrländska näringslivet framstår som särskilt starkt motiverade. I konsekvens därmed vill utskottet — i enlighet med de i motionerna I: 586 och II: 710 framförda synpunkterna — ifrågasätta om just de lappländska malmfyndigheterna kan anses inta en sådan särställning, att en del av vinsterna från deras exploatering bör i större utsträckning än andra statsmedel utgå för grundforskning inom hela det svenska tekniska och naturvetenskapliga forskningsfältet. Helt annorlunda ställer sig enligt utskottets mening frågan om stödet förbehålles forskning med anknytning till näringsliv och råvarutillgångar i den landsdel som svarar för fondens och därmed forskningens finansiering.

Utskottet har därför med anledning av motionerna I: 580 och II: 691 samt I: 586 och II: 710 funnit sig böra föreslå, att medlen i sin helhet avsättes till en fond benämnd Norrlandsfonden för forsknings- och utvecklingsarbete samt att en klar prioritering beträffande medlens disposition bör ske för åtgärder med anknytning till näringslivet i Norrbotten. Därav framgår, att utskottet sålunda inte anser sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag beträffande avsättning av medel till en särskild Malmfond för forsknings- och utvecklingsarbete. Därmed torde även motionen II: 690 vara tillgodosedd.

Utskottet biträder under dessa förutsättningar förslaget att den nuvarande s. k. tremiljonersfonden bör kunna uppgå i Norrlandsfonden. Därmed avstyrker sålunda utskottet det i motionerna I: 588 och II: 712 gjorda yrkandet om att kvarvarande medel i tremiljonersfonden skall bibehållas som en lånefond för malmfältskommunernas behov.

Vad angår avsättning av medel biträder utskottet — med de ändringar som ovan framhållits — att avsättningen fastställes till 25 000 000 kr. för år under en femårsperiod och att frågan om avsättning därefter skall upp- tas till ny prövning. I enlighet därmed anser sig utskottet inte kunna biträda yrkandet i motionerna I: 588 och II: 712.

Vad det gäller dispositionen av de medel, som avses skola avsättas till den föreslagna fonden, anser sig utskottet i allt väsentligt kunna tillstyrka de av Kungl. Maj:t föreslagna riktlinjerna för den s. k. Norrlandsfonden. Utöver stöd till forskning bör fondmedlen även disponeras för direkta utvecklingsinsatser enligt vad i motionerna I: 586 och II: 710 anförts.

Vad i övrigt anföres i motionerna I: 589 och II: 711 samt I: 585 och II: 708 beträffande fondmedlens disposition synes enligt utskottet kunna komma till stånd inom ramen för vad i propositionen förutsatts. Det bör därför enligt utskottets mening ankomma på den blivande fondstyrelsen att med beaktande av vad i dessa motioner yrkats ta ställning till frågan om verksamhetens närmare inriktning. I enlighet härmed synes vidare yrkandet i lika lydande motionerna I: 588 och II: 712 inte böra påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad angår administrationen av den av utskottet föreslagna Norrlandsfonden för forsknings- och utvecklingsarbete synes Kungl. Maj:ts förslag

beträffande den föreslagna Norrlandsfonden i stort vara tillämpligt, detta dock med den ändringen att minst en av styrelsens ledamöter bör ha anknytning till näringslivet i Norrbotten.»

dels ock utskottets hemställan bort i nedan angiven del ha följande lydelse:

»B. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 580 och II: 691 ävensom med bifall till motionerna I: 586 och II: 710 samt med avslag å motionerna I: 587 och II: 709, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, besluta att avsättningen skall tillföras *en* fond, benämnd Norrlandsfonden för forsknings- och utvecklingsarbete m. m.;»